

Ольга Ткаченко

судова експертка сектору економічних досліджень відділу товарознавчих, гемологічних, економічних, будівельних, земельних досліджень та оціночної діяльності Кіровоградського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України, м. Кропивницький, Україна

Юлія Олефір

головна судова експертка сектору товарознавчих та гемологічних досліджень відділу товарознавчих, гемологічних, економічних, будівельних, земельних досліджень та оціночної діяльності Луганського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України, м. Дніпро, Україна

Дмитро Бандурко

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти «Доктор філософії» з галузі знань 07 – Управління та адміністрування за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування», Центральноукраїнського національного технічного університету, м. Кропивницький, Україна

ДОКАЗИ ТА ЇХ ХАРАКТЕРИСТИКА ПРИ ПЕРЕВІРЦІ ОПЕРАЦІЙ З НЕМОНЕТАРНИМИ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ

Активи підприємства характеризують його діяльність та визначаються специфікою функціонування. За монетарною ознакою господарські засоби (активи) підприємства поділяють на:

- монетарні;
- немонетарні.

Немонетарні активи – це всі активи, крім грошових коштів, їхніх еквівалентів та дебіторської заборгованості у фіксованій сумі грошей. До монетарних активів підприємства належать грошові кошти, їхні еквіваленти та дебіторська заборгованість у фіксованій сумі [4, с. 39].

У статті 4 НП(С)БО 19 «Об'єднання підприємств» також наводиться визначення немонетарних активів як всіх активів, крім грошових коштів, їх еквівалентів та дебіторської заборгованості у фіксованій (або визначеній) сумі грошей [2].

Оборотні активи займають суттєву частину у структурі активів будь-якого суб'єкта господарювання, саме тому їм необхідно приділяти значну увагу при проведенні будь-яких перевірок та експертних досліджень. Проведена належним чином перевірка стану активів, порядку їх збереження, схоронності та правильності відображення в обліку дозволяє з'ясувати ефективність їх використання та виявити резерви оптимізації складу та структури. Доцільним також буде проведення дослідження повноти, достовірності та точності відображення операцій із немонетарними оборотними активами в обліку підприємства [2, с. 460].

В якості джерел отримання доказів, при проведенні перевірок операцій із немонетарними оборотними активами суб'єкти контролю повинні використовувати: первинні документи (накладні, видаткові накладні, рахунки-фактури, прибуткові ордери, картка складського обліку, накладні на внутрішнє переміщення, лімітно-забірні картки, акти списання, акти переоцінок, бухгалтерські довідки); облікові аналітичні та синтетичні регістри (матеріальні звіти, накопичувальні відомості, групувальні відомості, Розрахунок транспортно-заготівельних витрат, журнали-ордери до відповідних рахунків, Головна книга); акти інвентаризації та звірювальні відомості; звітність та внутрішні розпорядчі документи щодо регулювання операцій із немонетарними оборотними активами; облікові записи, довідки; плани, кошториси, калькуляції, нормативи, рецептури; матеріали попередніх перевірок; матеріали внутрішнього контролю підприємства; нормативну та інструктивну документацію; результати опитувань, спостережень, підтверджень, аналітичних процедур, як власне своїх, так і працівників підприємства тощо.

При визначенні належності доказів необхідно звертати увагу на такі аспекти: незалежність джерела інформації; компетентність джерела інформації; надійність системи внутрішнього контролю; об'єктивність доказів.

При визначенні достатності доказів суб'єкти контролю повинні враховувати наступні фактори: наявність можливості співставлення висновків, зроблених у результаті використання доказів, отриманих з різних джерел; докази, отримані в письмовій формі є більш доказовими, ніж отримані в усній формі; рівень довіри до неофіційних та допоміжних документів нижчий, ніж до офіційних, проте вони слугують поштовхом до більш досконалої перевірки окремих ділянок операцій із немонетарними оборотними активами; перевіряються як матеріальні, так і нематеріальні докази; приймаються до уваги також й докази, отримані візуальним шляхом; рівень довіри до зовнішніх джерел отримання доказів вищий, ніж до внутрішніх; найбільший рівень довіри мають докази, отримані від третіх осіб [3, с. 139].

При збиранні доказів необхідно враховувати такі критерії:

- немонетарні оборотні активи існують на конкретну дату;
- немонетарні оборотні активи належать підприємству на конкретну дату;
- протягом періоду, що підлягає перевірці, дійсно була здійснена операція чи подія, що стосується підприємства;
- не існує невідображених в обліку немонетарних оборотних активів;
- операції із немонетарними оборотними активами в повному обсязі відображаються в обліку;
- немонетарні оборотні активи відображаються за відповідною вартістю;
- надходження або використання немонетарних оборотних активів відображаються у відповідному періоді;
- позиції фінансової звітності в частині операцій із немонетарними оборотними активами розкриті, класифіковані й описані відповідно до законодавчих вимог.

Якщо при проведенні перевірки операцій із немонетарними оборотними

активами представлено докази неналежної якості, докази щодо певних операцій не зібрано (чи їх недостатньо) або суб'єкту контролю не надано необхідні документи в повному обсязі, то це необхідно відобразити в робочих документах представників органів контролю та звітній документації за результатами перевірки.

При збиранні доказів при перевірці операцій із немонетарними оборотними активами суб'єкти контролю можуть використовувати наступні методи:

перевірка – вивчення первинних документів, бухгалтерських реєстрів, матеріальних звітів тощо з метою встановлення дійсного стану;

спостереження – спосіб контролю за виконаннями іншими особами процедур за безпосередньої участі аудитора з метою об'єктивного сприйняття інформації (наприклад, спостереження за проведенням інвентаризації);

опитування проводиться з метою отримання нової інформації або підтвердження вже зібраних доказів (може здійснюватись формально, неформально, письмово, усно);

підрахунки – арифметична перевірка точності бухгалтерських записів;

підтвердження – спосіб контролю, коли відповіді на запити можуть підтверджувати отриману інформацію;

аналітичні процедури полягають в аналізі співвідношень та тенденцій.

Якщо з яких-небудь причин, а саме: обмеженість у часі перевірки, відмова керівництва підприємства тощо, певний метод не використовувався, про це обов'язково зазначається в робочих документах представників органів контролю та звітній документації за результатами перевірки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про затвердження національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств» : Наказ М-ва фінансів України від 07 лип. 1999 р. № 163. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0499-99/conv#Text> (дата звернення: 12.12.2022)

2. Пугаченко О., Олефір Ю., Мусієнко О. Оцінка систем бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю операцій з немонетарними оборотними активами. Актуальні питання вдосконалення судово-експертної та правоохоронної діяльності : збірник матеріалів засідання № 2 постійно діючої Міжнародної науково-практичної конференції (м. Кропивницький, 24 червня 2022 р.). Кропивницький: ТОВ «Центрально-Українське видавництво», 2022. С. 460-462

3. Пугаченко О.Б. Організаційні засади аудиту операцій з немонетарними оборотними активами. Економіка: реалії часу. Науковий журнал. 2015. № 2 (18). С. 135-141

4. Садовська І.Б., Божидарнік Т.В., Нагірська К.Є. Бухгалтерський облік: навчальний посібник для вищої школи. К.: Центр учбової літератури, 2013. 688 с.